

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

УДК 371.3(07)

ДІАГНОСТУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ОСОБИСТІСНОЇ ЦІННОСТІ НАБУТИХ УЧНЯМИ ЗНАТЬ

Бігар В.М.

Загальноосвітня школа, смт. Міжгір'я

РЕЗЮМЕ: запропонована методика для визначення рівня соціально особистісної цінності набутих учнями знань, умінь і навичок дозволяє виявити приховані особливості учнів та ефективно вплинути на їх розвиток.

Ключові слова: соціально особистісна цінність, інтерес, діагностування знань

Сучасна педагогічна наука і практика все більше звертається до особистості дитини, до тих внутрішніх процесів, які викликаються в неї діяльністю, спілкуванням і спеціальним педагогічним впливом. Велика увага при цьому приділяється дослідженню пізнавальних інтересів, які в становленні особистості відіграють роль ціннісних мотивів діяльності. Пізнавальні інтереси при певних умовах стають стійкою рисою особистості і проявляються в зацікавленості, допитливості та в кінцевому результаті формують соціально особистісну цінність набутих знань.

Педагогічний досвід свідчить, що на сьогоднішній день вже недостатньо оцінити знання учнів нехай із більш вірогідною об'єктивністю. Треба спрогнозувати, як учень зможе використати ці знання у житті, в практичній діяльності. Тобто зростає роль психологічного тестування. Подальший розвиток освіти висуває на перше місце піклування про учня, виходячи з його особливостей, нахилів, інтересів.

Ця проблема в навчанні підлітків не нова. Значення її підкреслювали багато дидактів минулого. В класичній педагогіці головну функцію її бачили в тому, щоб наблизити учня до навчання, заохотити його так, щоб навчання для нього стало бажаною потребою, без задоволення якої неможливе успішне формування його особистості.

Основою соціально особистісної цінності набутих знань є інтерес як відображення об'єктивно існуючого відношення особистості, що проявляється в процесі діяльності людини під впливом реальних умов життя.

В той же час поняття соціально особистісної цінності набутих знань значно глибше і повніше в порівнянні з інтересом характеризує особистість учня і виступає перед нами як:

- вибіркова спрямованість психічних процесів людини на об'єкти і явища навколишнього світу;
- тенденція, потяг, потреба особистості займатись саме даною галуззю явищ, діяльністю, яка приносить задоволення;

- потужний збудник активності особистості, під впливом якого всі психічні процеси протікають особливо інтенсивно і напружено, а діяльність стає захоплюючою і продуктивною.

Теорія власне інтересу розглядається в працях цілого ряду психологів і педагогів: Б.Г. Ананьєва, М.Ф. Беляєва, Л.І. Божовича, А.К. Маркової, С.Л. Рубінштейна, В.Н. Мясищева, М.М. Цветкова, Г.І. Щукіної та ін.

Цій проблемі також присвячені дослідження А.П. Архіпова, Ю.К. Кабанського, В.Б. Бондаревського, Н.І. Гамбург, А.А. Льовіна, В.М. Максимової, Ф.К. Савиної та ін. В Україні питання формування пізнавального інтересу висвітлюються в роботах В.К. Демеденка, Г.К. Делікатного, Б.Г. Друзя, Е.І. Киричук, В.А. Онищука, В.Ф. Шморгуна.

Характерною особливістю соціально особистісної цінності набутих знань є її зв'язок з емоційною сферою людини. Почуття особистості являють собою основу, серцевину цінності. Здивування, захоплення, задоволення, породжені пізнанням нового, радісні переживання в результаті подолання навчальних труднощів – все це різні за своєю значущістю і глибиною вияву почуття учнів, хоча всі вони викликані зацікавленістю пізнати природу людини та довкілля.

Актуальність визначеної в роботі проблеми і її недостатня розробленість вказали на напрямок наших досліджень.

Нами були визначені завдання дослідження:

- вивчити стан постановки та реалізації даної проблеми у педагогічній теорії та практиці загальноосвітніх шкіл;
- розробити методику використання прийомів навчальної роботи для діагностування соціально особистісної цінності набутих учнями знань, умінь і навичок.

В роботі використовувались такі методи дослідження: вивчення і аналіз наукової літератури з даної проблеми; вивчення і узагальнення масової практики загальноосвітніх шкіл; вивчення передового і новаторського досвіду; педагогічне спосте-

реження; усне і письмове опитування; педагогічний експеримент.

Теоретичне значення дослідження полягає у визначенні рівнів сформованості соціально особистісної цінності набутих знань учнів V-IX класів на основі запропонованих критеріїв. Практичне – у експериментальній перевірці й обґрунтуванні методичних прийомів, які дозволяють виявити рівень соціально особистісної цінності набутих учнями знань.

Власне добре сформована соціально особистісна цінність набутих знань являє собою сплав важливих для розвитку особистості психічних процесів в інтелектуальній діяльності, що протікає під впливом пізнавального інтересу, проявляється через активний пошук, догадку, творчий підхід, готовність до розв'язування задач, емоційними прояви (здивування, очікування нового, радість, почуття успіху і т.д.).

В цьому своєрідному сплаві психічних процесів, що лежать в її основі найважливішим елементом є вольове зусилля. Характерними вольовими проявами вважають ініціативу пошуку, самостійність здобування знань, висування і постановку задач на шляху пізнання [1].

Пізнавальний інтерес деякими психологами ототожнюється з потребою в знаннях, що орієнтує людину в дійсності. Дійсно потреби людини є першоосновою, первинними збуджуючими силами, початковою причиною життєдіяльності людини [6].

На ранніх етапах розвитку пізнавальний інтерес не має характеру того неподоланого потягу, який буває притаманний саме потребі. Задоволення пізнавального інтересу не призводить школяра до стану насичення, властивого для випадку задоволення потреби. Навпаки задоволення пізнавального інтересу, прагнення до знань набуває нового стимулу у вигляді успішного результату.

Ознак соціально особистісної цінності, як вищої духовної потреби, пізнавальний інтерес набуває тільки досягаючи дуже високого рівня, коли школяр знаходиться в постійному пошуку, коли він відчуває неспокій, якщо не задовільняється його бажання знати і вміти. Далеко не кожна людина (не тільки школяр) досягає такого високого рівня розвитку інтересу.

У соціально особистісній цінності знаходить своє вираження ряд важливих для навчання і розвитку аспектів:

Прослідковується єдність об'єктивної і суб'єктивної сторін пізнавальної діяльності. Всі об'єктивно цікаві явища оточуючого світу, узагальнені в знаннях, знаходять своє вираження в пізнавальному процесі тільки тоді, коли набувають для учня об'єктивної значимості.

Проявляється закономірність переходу зовнішнього у внутрішнє, що складає сутність розвиваючого навчання. Саме рівень соціально особистісної цінності є своєрідним лакмусовим папірцем, що

дозволяє проявити вплив усіх затрачених в навчальному процесі засобів і оцінити психологічний стан учнів.

В органічному поєднанні представлені всі важливі процеси для особистості: інтелектуальні, емоційні, вольові. Знаходить своє вираження “думка-воля”, думка-участь, думка-переживання” (С.Л. Рубінштейн), що представляє для навчального процесу значну цінність.

Активізується пізнавальна діяльність в цілому і психічні процеси, в основі яких є сприймання, увага, пам'ять, уява. Діяльність учнів стає продуктивною.

Як уже зазначалося, важливим фактором виховання в учнів позитивного ставлення до навчання, а отже, активізації їх навчальних інтересів та формування соціально особистісної цінності виступає емоційна сфера. За справедливими твердженнями багатьох педагогів, зокрема В.О. Сухомлинського, знання стають дієвими при умові, якщо людина, здобуваючи їх, відчуває і переживає радість духовного збагачення [8].

Сформулюємо ознаки, за якими можна оцінювати рівні соціально особистісної цінності набутих в учнів знань, умінь і практичних навичок [2,3].

Показники інтелектуальної активності:

а) питання учня, звертання до вчителя мають дійсно пізнавальний зміст, виявляють бажання учня уточнити те, що залишилось незрозумілим, або відкрити перед собою перспективу пізнання певних явищ, процесів, їх закономірностей;

б) прагнення підлітків за особистим бажанням брати активну участь у діяльності, організованій вчителем, у бажанні висловити свою точку зору при обговоренні і розв'язанні піднятих на уроці питань та проблем пізнавального характеру;

в) уміння оперування придбаних багажем знань, умінь і навичок, гнучке і вільне їх використання;

г) прагнення поділитися з іншими (товаришами, вчителями, батьками) новою актуальною інформацією, отриманою з різних джерел за межами школи.

Показники емоційного фону пізнавальної діяльності: міміка, жести, вигуки, обмін враженнями з товаришем, загостреність уваги в певній позі.

Вольові прояви: зосередженість уваги; поведінка учня при виникненні певних труднощів; прагнення до завершення навчальних дій.

Вибір діяльності у вільний час, переваги тих чи інших занять у позаурочний час: консультації, участь у гуртках, студіях, секціях і т.д.

Діти з високим рівнем соціально особистісної цінності набутих знань характеризуються нахилом до творчої діяльності, до придбання нових знань і способів навчання. Вони проявляють інтерес до встановлення причинно-наслідкових зв'язків явищ, до виявлення закономірностей, до встановлення загальних принципів. Вони здатні всебічно заглиблюватись у сутність процесів, явищ і вста-

новлювати зв'язки між ними. Для них суттєва наявність потреби в пізнанні. Вони не можуть не вчитися. Їх пізнавальні інтереси характеризуються чіткою локалізацією знань.

Аморфні інтереси без тенденції розвитку особливо збіднюють особистість дитини. Пізнавальна діяльність учнів з аморфними інтересами не має тих цінних властивостей, яких вони можуть набути під впливом пізнавального інтересу (пізнавальної активності, радісного емоційного тону, во-

лових прагнень до подолання перешкод). Така діяльність не приносить радості і часто буває поєднана зі страхом перед невдачами, невпевненістю в своїх можливостях, почуттям неповноцінності і, як наслідок цього – інтелектуальна пасивність, інертність, вольова розслабленість.

Визначення соціально особистісної цінності набутих знань, умінь і практичних навичок здійснюється шляхом анкетування [7].

АНКЕТА

для визначення соціально особистісної цінності набутих знань

1. Чи подобається Вам вивчення _____ ?
 - так
 - не зовсім
 - ні
2. Чи читаєте Ви додаткову літературу з _____ ?
 - так, регулярно
 - інколи
 - ні
3. Виконання домашнього завдання з _____ приносить Вам ...
 - захоплення, задоволення
 - не зовсім, але стараюсь виконувати
 - ні
4. Чи використовуєте Ви знання з _____ на практиці (вдома, побуті, спілкуванні)?
 - так, регулярно
 - інколи
 - ні
4. Як Ви вважаєте, чи потрібні будуть Вам знання з _____ в майбутньому ?
 - так
 - не знаю
 - ні
5. Чи берете Ви участь у позакласних заходах (КВК, ігри, вистави, вечори і т.д.) ?
 - так
 - не завжди
 - інколи
6. В олімпіадах якого вищого рівня Ви брали участь ?
 - обласні, республіканські олімпіади
 - районні олімпіади
 - шкільні олімпіади
8. Чи займаєтесь Ви в гуртках, секціях позашкільних установ відповідного профілю, чи є Ви членом Малої Академії Наук ?
 - член МАН
 - член гуртка, секції, студії
 - ні
9. Під час виконання завдань з _____ Вам потрібна допомога, до кого з учнів класу Ви звернетесь ? Записати прізвища та ініціали учнів.
Для оцінки відповідей на запитання 1-8 вибрано шкалу:
перший варіант відповіді – 1 бал,
другий варіант відповіді – 0.5 бала,
третій варіант відповіді – 0 балів.

Відповідь на запитання 9 оцінюється таким чином, що для кожного учня класу підраховується кількість згадувань його прізвища іншими учнями і кількість балів обчислюється за формулою:

$$n_9 = \frac{4k_i}{m} \quad (1),$$

де: m – кількість учнів, що беруть участь у діагностуванні,

k_i – кількість згадувань конкретного учня іншими учнями класу.

З даної формули випливає, що кількість балів по 9-у запитанню не може бути більшою 4.

Загальна кількість балів анкетування для визначення соціально особистісної цінності набутих знань обчислюється як алгебраїчна сума кількості набраних балів за відповідь на кожне запитання і не може бути більшою за 12 балів.

У результаті проведеного нами дослідження можна зробити такі висновки:

Проблема діагностування соціально особистісної цінності набутих учнями знань, умінь і навичок є складною і багатогранною. Вона міцно пов'язана з більш широкою проблемою – розвиток особистості учня.

Її розв'язання сприяє формуванню громадської, суспільної спрямованості школярів. При цьому поєднуються інтереси індивіда і колективу. З одного боку, індивід співставляє свої прагнення з інтересами суспільства, з другого – суспільство враховує особисті прагнення індивіда.

Розроблена методика діагностування соціально особистісної цінності набутих знань у вмилх руках педагога допомагає виявити приховані особливості учнів та вплинути на їх розвиток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьева Б.Г. Познавательные потребности и интересы // Уч. зап. ЛГУ. Сер. «Психология». – Л., 1959.- С. 21-30.
2. Бігар В.М., Кополовець С.М., Бігар М.М. Деякі аспекти діагностики навчальних досягнень учнів. // Наукові записки інституту психології ім. Г.М. Костюка АПН України. – 2008.- Вип.3, Т.6. – С. 57-63.
3. Бігар В.М., Сагарда В.В. “Комплексна діагностика навчальних досягнень учнів”. Матеріали сьомої Міжнародної виставки навчальних закладів “Сучасна освіта в Україні- 2004” 5-8 лютого 2004 р. м. Київ.
4. Бігар В.М., Бігар М.М., Маринець В.В., Рего Г.І., Кополовець С.М., Воробець О.В. Спосіб знакографічного оцінювання результатів навчальних досягнень учнів. Деклараційний патент на винахід №64109А від 16.02.2004. // Промислова власність. Офіційний бюлетень №2.-К., 2004.
5. Бігар В.М., Бігар М.М., Кополовець С.М., Сагарда В.В. Модель діагностики навчальних досягнень учнів. Рац. пропозиція УжНУ №395 від 25.10.2002 р.
6. Демиденко В.К. Виховання інтересу в учнів до знань. – К.: Знання, 1978. – С. 17-25.
7. Кополовець С.М., Бігар В.М., Бігар М.М., Сагарда В.В. Спосіб визначення соціально особистісної цінності набутих учнями знань. Рац. пропозиція УжНУ №393 від 25.10.2002 р.
8. Сухомлинський В.А. Избр. Соч.: В 3 т. – Т. 2. Разговор с молодым директором. Мудрая власть коллектива. – М., 1979. – С. 45-49.
9. Формирование интереса к учению у школьников // Под. Ред. А.К. Марковой. – М.: Педагогика, 1976.- С. 23-25.
10. Щукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. – М.: Педагогика, 1988. – С.112-115.

SUMMARY

DIAGNOSTICA TING SOCIALLY PERSONALITY VALUE OF THE KNOWLEDGES ACQUIRED BY STUDENTS Bihar V.M.

Offered method for determination of level socially personality value of the knowledge's acquired by schoolboys, and abilities and skills, allows to find out the hidden features of students and effectively to influence on their development.

Key words: socially personalityvalue, interest, diagnostic ting of knowledge's

УДК 613/95:616.31(477)

СОЦІАЛЬНО-ГІГІЄНИЧНІ АСПЕКТИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДИТЯЧОМУ НАСЕЛЕННЮ УКРАЇНИ

Голубчиков М.В., Маляр Р.В., Канюра О.А.,

Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, м. Київ; Ужгородська обласна стоматологічна поліклініка, м. Ужгород; Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, м. Київ

РЕЗЮМЕ: у статті наведені соціально-гігієнічні аспекти стоматологічної допомоги дитячому населенню України, які дозволили дати порівняльну характеристику організації стоматологічної допомоги дітям у регіонах України у динаміці.

Ключові слова: стоматологічна допомога, дитяче населення

Вступ. Згідно з визначенням ВООЗ, здоров'я – це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і

фізичних дефектів. Висока поширеність та інтенсивність враження дітей в Україні основними стоматологічними захворюваннями висунула пробле-